

GONDOLATOK A TÁJÉPÍTÉSZETRŐL

THOUGHTS ON LANDSCAPE ARCHITECTURE

SZERZŐ / BY:
MICHAEL JAKOB

DOI:
10.3624/2019/53/4

A tájépítészet fogalma mind a mai napig vitatott, mégpedig az elméleti alapok hiánya miatt. Frederick Law Olmsted, kétség kívül az első valódi tájépítész szakember a történelem során, aki sokakkal együtt elégedetlen volt a „tájépítész” megnevezéssel. Akkoriban és azután is, a tájépítészet (vagy ahogy Repton nevezte, a „tájkertészet”) és a kertművészet szétválasztása nem volt egyértelmű.

Még mai is kérdés, hogy vajon a tájépítész tényleg „építész”? S ha igen, akkor mit értünk ezen az építészetben? Avagy a

tájépítészet valami egészen más szakma lenne? Sok építész továbbra is kertésznek hívja a tájépítész tervezőt, elfeledve, hogy sok modernista kert nemcsak a kertművészet alkotásai közé sorolható, hanem a tájépítészetébe is.

A helyzet ma még bonyolultabb, ha figyelembe vesszük a tájépítészet működési területének definíciós bizonytalanságait. A határok a táj, az építészet és a város között folyamatosan változnak, és a hagyományos területi jellegű megkülönböztetések (városi, kertvá-

1. ábra/fig.: A torinói Parco Dora, Peter Latz munkája / Peter Latz's project in Turin, the Parco Dora (FOTÓ/PHOTO: MICHAEL JAKOB)

When dealing with landscape architecture, we have to face a main problem, that is, a lack in theoretical founding. Frederick Law Olmsted, arguably the first real landscape architect in history, was among the many unhappy with the term “landscape architect”. At his time and even later on, landscape architecture (or “landscape gardening” as Repton put it) and garden art were not easy to separate.

Even today, the problem is posed whether a landscape architect is an “architect” and to what extent, or rather

the opposite professional figure. Many architects still like to call their colleagues “gardeners” forgetting the fact that many modernist gardens belong not only to the corpus of garden art but as well to that of landscape architecture.

The situation is even more complicated if we consider the uncertainty concerning the *field* of landscape architecture; since the boundaries between landscape, architecture, and the urban continue to shift, and given the crisis of the traditional territorial sepa-

rosi, és megmaradt 'természetes' zónák) is módosulhatnak. Ezért a tájépítészet helyét, feladatkörét valóban nehéz meghatározni. Ugyanakkor a tájépítészet fejlődése mostanában vitathatatlan, hiszen egyre többször fordul elő, hogy nagyobb projektek esetében is a tájépítésze a vezető szerep, s ennek révén a szakma ismertebb lett és tovább erősödhet.

A szakterület definiálása a tájépítészet tartalmi azonosításával is megközelíthető. Vajon van egy meghatározó feladatkör, ami a tájépítészet alapját jelenti? Példaértékű tájépítészeti munkákról beszélve sokszor még a szakemberek is tétoznak; több mint két évszázaddal a szakma „feltalálása” után sem teljesen egyértelmű, hogy valójában mi számít tájépítészeti alkotásnak. Kinek a munkáját szeretnénk egy szakmai bemutató középpontjába helyezni? Olmstedét (bár egy régi korszakhoz köthető)? Sørensenét (egyértelmű, hogy tevékenysége rendkívül fontos, még ha a munkája inkább regionális mintsem nemzetközi jelentőségű)? Dan Kiley-ét (lehet, hogy az ő, egyébként remek, de erősen formalista munkáit nem tudjuk tipikus tájépítészetnek tekinteni)? Ezek a problémák (és még sok más is) nem csak elméletiek, hiszen közvetlen hatással vannak a tájépítészeti szakmai gyakorlatra és arra is, hogyan alakítjuk, formáljuk a világunkat.

A kortárs tájépítészet alapjainak további értelmezése során merül fel a kérdés: vajon a kert lehet-e „modern”? A kertművészet nem feltétlenül eklektikus és ezáltal posztmodern (még mielőtt modern lenne?). Ez a gondolati szál vezet el minket a múlt évtized egyik legjelentősebb tájépítészeti alkotásához: a New York-i High Line-hoz. A High Line persze nagyon sok mindent jelent: történeti infrastruktúra egyik eleme és egyben örökségvédelmi objektum, mely vegyíti a mérnöki és építészeti, a tájépítészeti és botanikai ill. ökológiai gondolkodást, s még sok más szakterületét is. A High Line ugyanakkor egy remek kortárs közpark, ami ismét a táj és kert viszonyának kérdését feszegeti.

Vajon ezek szerint úgy kell értelmeznünk a kortárs tájépítészetet, mint egy lebegő közvetítő közeget, mely lenyűgöző nyitottsága által összeköti és vegyíti a szakterületeket, helyet adva a mindig változó valóságnak? ◎

rations (urban, suburban, and residual 'natural' zones) the place of landscape architecture appears difficult to define. At the same time, however, landscape architecture has known an extraordinary recent development; for the first time, for some major projects, the landscape architect has the lead, with the consequence of a higher visibility of the profession altogether.

Another way to identify the problems I like to address is the existence (or not) of a corpus of landscape architecture. When asked about exemplary projects of landscape architecture, very often even specialists hesitate; even more than two centuries after the “invention” of the new discipline it is not so certain what we actually consider as a work of landscape architecture. Whose work would we like to place at the centre of a professional showroom? Olmsted's (but he belongs to a remote period)? Sørensen's (we all agree that his activity is important even if his work was regional and not international)? Dan Kiley's (is it not, besides its quality, rather corporate and formal, values we don't immediately associate with landscape architecture)? These problems (and many others) are not related to “theory” only. They have a direct impact on the practice of landscape architecture and hence on the way we transform the world around us.

Still another possibility to inquire the grounds of contemporary landscape architecture is to ask whether the garden has ever been “modern”. Is garden art not necessarily eclectic and therefore postmodern (before having been modern?) Is then the celebrated New York *High Line* both the symbol and the masterpiece of the discipline? The High Line is of course many things at the same time: it is an infrastructural monument and a heritage site, combining engineering and architecture, landscaping and botany, ecology and many other fields. It is, of course, also an example of a contemporary public park, which exposes us again to the relation between garden and landscape.

Do we have to imagine landscape architecture rather like the “interstitial” place where several disciplines come together, that is as an ever shifting and mobile reality? ◎